

Erindringer fra Åstrup

Anders Kallestrup

2010

Indlæg af Anders Kallestrup der som den ældste i Åstrup, 87 år, er blevet dømt til at fortælle lidt af det som jeg har oplevet i de 42 år jeg sammen med Rigmor (plus 18 år her på Engvej 6) boede på ejendommen "Torndal".

Vi kom til Viborg egnen i 1945. Rigmor som kokkepige hos Doktor Bang. Jeg som forkarl hos P. Møller "Tougaard", hvor jeg blev et helt år. Det var der ikke mange der gjorde.

Det var i 1948. Da havde vi været kærester i 4 år og ville gerne giftes. Rigmor var fra 1927, jeg fra 1922. Vi var omtrent nabobørn i Thorsager sogn på Djursland og blev begge døbt, konfirmeret og viet i Thorsager rundkirke.

Min husbond Hans Mayer, Marianne, Rigmor og jeg ved Rhone Gletscher.

Vi fik i januar 1948 arbejde på 2 gårde i Schweiz ikke langt fra hinanden. Schweiz var jo ikke med i krigen, derfor ingen rationering som hjemme.

Vi købte bl.a. alt vores sengetøj og nyt tøj af engelsk kamgarn og nylon strømper (det højest opnåelige).

Vi sendte også en del hjem bl.a. til farbror Kresten, politibetjent i Viborg. Hos hvem vi efter hjemkomsten den 1. november hentede betalingen.

Han sidder og læser Viborg Stifts Folkeblad og siger så: *"Her skal I bare se, min fætter Jørgen i Åstrup har ejendommen til salg, det er lige noget for jer"*.

Vi får vores forældre Peder Feldballe og Samuel Kallestrup herop og køber ejendommen: 12 tdr. land, 2 små heste, 3 køer og en gylt med fra Samuel Kallestrup og 1 kvie fra Peder Feldballe og 15 høns: Kr. 25.500,00

"Jorden" er sandbakker og sur mosejord som bliver drænet med tilskud og lån fra Hedeselskabet.

Så hjem til Thorsager og får papirerne ordnet og forberedelser til bryllup. Det skulle selvfølgelig holdes ved mine svigerforældre og blev fastsat til den 16.11.1948.

Der skulle sendes invitationer ud til ca. 50 og de mødte alle med rationerings-mærker, da alt stadig var rationeret.

Som nævnt blev vi viet i Thorsager Kirke og det var selvfølgelig det vigtigste. Der var bare et problem. Hvem skulle vie os? Sognepræsten eller hjælpepræsten der var missionsk?

Rigmors forældre var jo nærmest grundtvigianere mens mine var indremissionske. Det blev sognepræsten, og ved bordet sad begge præster med fruer over for os. De har sikkert moret sig kosteligt.

Nå, men Åstrup hørte jo hjemme i Rødning, Løvel, Pederstrup Kommune, ikke nogen stor by. Hvis vi begynder fra en ende af, var den første gård fra Løvel siden "Eskildgård", "Dalbækgård", så "Agathelund" og "Engholm", min ejendom "Torndal" og "Bakkely".

Ved hovedvej A13 ligger "Dorcheusminde" og "Thorsagergaard" samt de 3 ejendomme, der er udstykket fra "Thorsagergaard" sammen med "Torndal" og "Bakkely". Ved udstykningen i 1907 købte Verner Lassen senere 17 tdl. eng af Årup, "Kallestrup".

Gårdene i rækkefølge med deres daværende og nuværende ejere:

"Eskildgård" v/Olga & Åge Bust	nu Vinie & Henning Bust
"Dalbækgård" v/Mette & Kristian Kristiansen	nu Signe & Torben Hougård
"Agathelund" v/Kirstine & Kr. Beck	nu Inger Møller & Lars Nielsen
"Engholm" v/Katrine & Thorvald Thougård	nu Kirsten & Johannes Nielsen

"Torndal" v/Larsine & Jørgen Jørgensen nu Karin & Thorkild Kallestrup
"Bakkely" v/Petrine & P Narris (Nørreris Christensen) nu Rasmus Larsen
"Dorcheusminde v/Johanne & Esper Lykkegård nu Anni Sørensen & Kim M. Hansen
"Thorsagergaard" v/Minna & Verner Lassen nu Bee & Palle Lassen

Og de 3 ejendomme på stribe:

Minna & S. Bundgaard nu Henny Nielsen & Allan Lausten
Emilie & Ejner Pedersen pt. til salg
Inger & Th. Nørskov nu Gitte & Kim Siggaard

Plus et mindre hus som Ernst Trangbæk byggede til svigermoderen Emilie.

Larsine Jørgensen

Jørgen Jørgensen

Jørgen og Larsine købte det gamle bindingsværkshus overfor smeden i Løvel og han fik nogle småjobs som at sætte vinduesglas i og kræve sygekassepenge op, og Larsine kom til at passe ind- og udlevering af frysepakker i det fælles frysehus i Løvel (*nu solcenter*).

Vi fik lært at spare under Besættelsen (1940-45) og det kan måske af nogle misforstås.

Ganske vist var der nogle som havde tjent penge ved tyskerne under besættelsen, men dem fik skattevæsnet fat på ved krigens slutning i 1945, hvor der kom en pengeombytning og ingen kunne få mere end 500 kr. byttet til nye kroner uden at skulle dokumentere at de ikke var tjent på tyskerne.

Det var før kildeskatten blev indført.

Vi blev sat i skat af et privatforbrug som skattevæsnet selv bestemte + afdraget gæld. Det kunne dog omgås ved at føre regnskab. Men det var der ikke så mange der gjorde, da det også kunne omgøres. Blandt andet havde en del "glemt" at opgive afdragene på prioritetslån, så det kan nok være det kostede dyrt.

Nogle blev tavse, andre græd.

Man kunne også få indkomsten forhøjet, hvis man havde holdt et større gilde. Skattevæsnet læste aviser. Og hvis vi ikke umiddelbart anerkendte ansættelsen, blev vi indkaldt til "torskegilde", men det gav sjældent nedslag, da det var de samme, der sammen med skatterådsmedlemmet skulle bestemme indkomstens størrelse.

Det var på en måde hårde tider, men vi følte det ikke sådan, for vi var jo alle lige "fattige", hvis man kan kalde det sådan.

En inspiration til disse linjer kommer fra mit venskab med Jørgen Jørgensen gift med Larsine som vi købte ejendommen af. Han var en værre filur og sagde engang: "*når jen af os dør, flytter a nier te jer i Åstrup*". Han var født på Løvel hede i 1891 som søn af Niels Jørgensen og Jensine Marie.

Foruden Jørgen havde de 6 børn som en del i Løvel husker:

Christen Jørgensen	- Kræn Jørgensen
Else Katrine Jørgensen	- eneste pige
Søren Jørgensen	- Tromle Søren
Jens Jørgensen	- Vejmand
Marinus Jørgensen	- i Sønderjylland
Anders Ejner Jørgensen	- Hønsemænd i Skals

Nu da vi er i gang med Niels Jørgensen, kommer jeg til at mindes en historie som Peter Gårdsted har fortalt mig; sandsynligvis en genfortælling fra hans far, Aksel Gårdsted i Vrå.

Niels Jørgensen var broder til min bedstemor Johanne i Vrå. Hun var gift med Niels Christian Christensen "Nedergård" og fik 5 børn, men han døde 39 år gammel. Så var hun alene med gården og 5 børn, men på den anden side af vejen gik en ung mand: Niels Nielsen Kallestrup (min bedstefar), han var lige kommet hjem fra militæret og opdagede så at hans kæreste var blevet gravid og at det umuligt kunne være ham, der var faren, så han blev bestyrer for bedstemor og gift med hende og fik 5 børn mere. Og Niels Jørgensen erkendte sin skyld og bosatte sig sammen med hende på Løvel hede, kaldet "Pjalttenborg".

Da Rigmor og jeg købte ejendommen i Åstrup, regnede vi med at det var en foreløbig bopæl, men der tog vi heldigvis fejl for vi blev der fra 1948 – 1990, hvor vi blev afløst af sønnen Thorkild og konen Karin (*storkemor*).

Årsagen til at vi blev der så mange år skyldes flere ting. Først og fremmest det gode naboskab mellem gårdmænd og husmænd.

Om vinteren blev der holdt kaffegilder med et spil kort først på aftenen.

Så skulle vi jo ved 10 tiden ud i stalden, der jo var fejet ekstra i dagens anledning og strøet sand på gangen og et godt lag strøelse ved dyrene, og vi skulle jo også af med den obligatoriske øl, men så gik der jo heller ikke noget til spilde.

I mellemtiden havde damerne dækket stort kaffebord med hjemmebagt kringle, æblekage og lagkage og 2-3 slags småkager - alt sammen hjemmelavet. Først ved 12 tiden gik eller cyklede vi hjem. Enkelte havde fået bil, andre, Kristian og Mette kom på den grå Ferguson.

Men først i 1953 fik vi bil.

Det var en totakts D.K.W. med karosseri af træ og krydsfiner overtrukket med noget kunststof, som vi pudsede med skosvæerte når vi skulle i byen.

Jeg har engang taget bagsæderne ud og kørt 6 smågrise over til farbror Ejner i Vrå, men kun én gang.

På færgen til Sjælland, ca. 1955

Vel var det en travl tid, men vi fik også tid til at få børn.

I 1950 fik vi Bente – gift med Erik

I 1953 fik vi Margrethe – gift med Ib

I 1960 fik vi Thorkild – gift med Karin

Det var i grunden ikke så dårlige tider for landbruget i halvtredserne. Vi kunne igen få kunstgødning og avle en smule og smågrise kunne komme i nærheden af 100 kr. stykket.

Vi fik efterhånden 6 grissøer og måtte jo så have en orne, og det var nok vores bedste investering, for der var mange som kun havde 1 eller 2 søer og de kom og afleverede dem når de var vrage og fik dem med hjem og jeg fik 10 kr. ikke så ilde. Nogen gange måtte de dog overnatte et par døgn.

Min sjoveste kunde var en so henne fra Thorvald Tougård på Engholm, når den var tjenlig lukkede Thorvald den ud, og så gik han ind og ringede, at nu kom hun og ganske rigtig, der gik kun ganske få minutter så var hun ude i gården – en tur på 700 m. Hun blev så lukket ind til ornen og dagen efter lukkede jeg hende ud og ringede, at nu kom hun hjem og det gjorde hun hver gang og hun fik så omtrent garanteret 10 grise for den 10'er.

Det var i hvert fald en bedre forretning end at køre mælk, som jeg gjorde i 2 ½ år med de 2 heste og en stiv vogn med jernhjul. Fik dog en gummivogn men den punkterede hele tiden og det var næsten umuligt at købe nye dæk.

Den højeste dagløn jeg kom på var 13,25 kr. om dagen og turen varede 3 til 4 timer, afhængig af hvor mange varer jeg skulle have med retur fra bager og brugsforening og hvor mange gange der var kaffepause, ofte sammen med posten Ejvind Trangbæk. Så skulle vi veksle nyheder.

Gårdmændene var alle venstremænd. Posten var vistnok Socialdemokrat, husmændene var mest Radikale og jeg selv var til Dansk Samling en overgang.

En indtægtskilde under krigen og op i halvtredserne var fremstilling og salg af tørv og formbrændsel.

Formbrændsel er jo tørt sammenpresset tørvesmul, som vi harvede op med en let harve og skrabe sammen på håndkraft og læssede op på en vogn og kørte i store dynger klar til presning.

Agathelund 1900

På Agathelund, hvor den største fabrikation fandt sted, byggede man et helt hus ude i engen, hvor der blev installeret både motor og presser samt siloer og lagerplads. Huset står der endnu og bruges som læ for kreaturerne.

Der var rigtig god afsætning på formbrændsel, da kul og koks var vanskelig at få, og dyrt var det også.

Tørv kunne alle jo selv lave i engen. Hvert hus havde ca. ½ tdr. land et "tørveskær". I Løvel var det Langmose.

Midt i halvtredserne gik man så efterhånden over til oliefyr og i Løvel til fjernvarme. Det blev ingen succes, for at sige det mildt.

Hjemme i Åstrup fyrede vi mest med træ, men et år havde jeg ikke tørt træ nok og ville så lave tørv. Tørvespaden havde vi stadig og Thorkild var ved at være voksen og så kunne han også have godt af at prøve at landbrug var andet end at sidde på en traktor.

Tørvegravning, Åstrup 1980

Det gik nu over al forventning, vi fik lavet 10.000 tørv ude i tørveskæret, hvor så tørvegraven genopstod.

Men ak, det skulle jeg nok aldrig have gjort, for Signe Rasmussen, der dengang var meddeler til Viborg Stifts Folkeblad, havde sendt en fotograf ud for at tage et billede af os i arbejde og skrev en længere artikel.

Næste dag kom en ung fyr i en flot bil og præsenterede sig som konsulent for Naturfredningen og foreholdt mig hvilken lovovertredelse jeg havde gjort ved at grave et vandhul uden at søge om tilladelse, (men det var jeg da nødt til for at kunne grave tørv), og at jeg under ingen omstændigheder måtte sælge dem.

Jeg mente modsat, at det kun var en fordel, for så kunne vi måske igen høre frøerne kvække om aftenen.

Det er muligt at jeg sagde et par ting mere, men det har jeg heldigvis glemt og ham hørte jeg ikke mere til.

Og tænk så i dag får landmændene betaling for at smadre deres dræninger og sætte engene under vand. Det er godt nok træls, for så gælder den gamle talemåde altså heller ikke mere: *"De gamle er de ældste, men derfor er det jo ikke altid de unge, der er de klogeste"*.

Hovedvej A13 var i slutningen af 40'erne og i begyndelsen af 50'erne under udbygning. Man flyttede jord fra toppen ved Dronninghøj og ud til begge sider.

Det blev udført med hestekøretøjer fra fortrinsvis lokale landmænd, men så mente Amtet, at det blev for dyrt og anlagde en bane med tipvogne, men så blev det for alvor dyrt, påstod Arne Verner Lassen, som en af dem, der kørte med hestevogn.

Jorden blev selvfølgelig læsset på tipvognene med skovl af arbejdsmænd, bl.a. Sigurd Olesen, der stødte på et skelet af en mand som han anbragte som frontfigur på en af tipvognene ned til modtagerne i dalen. Det kunne ligne ham den spasmager!

Om man nogen sinde fandt ud af hvem den afdøde var, ved jeg ikke.

Familien Nørris Christensen

Vores nærmeste nabo var "P.Narris" Peder Nørris Christensen og Petrine. De var flyttet ind 5 år før os – altså i 1943.

Og de købte af Jakob Skals. *(Det er altså noget jeg har fået fortalt af Jørgen)*

Dagen efter Jakob Skals var flyttet ind, gik han over til Jørgen og Larsine og præsenterede sig: *"A er bette, men A er fanden neme stærk"*.

Det tvivlede Jørgen vist ikke på.

Der blev nu ikke brug for alle de kræfter Jakob havde, selvom hans høns gik over og hakkede og spiste af Larsines fremspirede urtesager. Det blev Jørgen der måtte klare det. Det gjorde han på følgende måde:

En dag Jakob og konen gik i deres have, gik Larsine og Jørgen i deres egen have og Jørgen havde en kurv på armen og snakkede højt: *"Har du set at her ligger en redefuld æg"*, han samlede dem op i kurven og endnu en redefuld dukkede op.

Næste dag lavede Jakob en hønsegård og fik lukket for den trafik.

Det var egentlig Petrine der døbte stedet "Bakkely", hvilket passer fint, da vi har den fineste udsigt ud over Skals å-dalen med risene ude i tørveskærene hvor nattergalen og de andre fugle rigtigt underholder os om foråret og om vinteren er det ræven, rådyrene og harerne der dog ikke er så mange af mere, fordi musvågerne har formeret sig alt for meget på grund af fredningen.

På den anden side havde vi sandbakkerne.

Tro nu ikke at det kun er sand, for enkelte steder kommer man ned i ler og det breder sig ud i de dybe grave hvor der blev hentet ler til et teglværk, som lå på den anden side af vejen. P. Narris har fortalt at Bjerregrav Mejeri er bygget af sten derfra. For øvrigt er der også lergrave på Agathelund og mindst et teglværk.

Udviklingen eller afviklingen af landbruget, som er sket i disse år, ses tydeligt fra da næsten alle, store som små levede af det som vi producerede, til i dag hvor begge eller den ene måtte ud og tjene flere penge for ikke at komme bag efter de øvrige i samfundet. Ikke nødvendigvis af nød.

For vores vedkommende foregik det på den måde:

Harry Feldt-Rasmussen, Stabslæge, købte i 1960 Agathelund, uden nogen sinde at have haft med landbrug at gøre. Den var på daværende tidspunkt omtrent en ødegård. Mark og eng var forsømte og kælderens i stuehuset var lavet om til opdræt af fedekyllinger.

Selvbinder i Åstrup

Jeg blev ansat som bestyrer. Skulle have kr. 10.000 for et år. Der var en traktor som jeg så også kunne bruge til at passe min egen jord.

De næste 22 rigtig gode år kunne der skrives en tyk bog om, men det vil jeg ikke plage nogen med.

Hjemme på ejendommen blev Rigmor så bestyrer og det var hun også god til. Især til at passe søer og smågrise. Vi beholdt søerne og ornerne.

På et tidspunkt havde hun en gris "Trunte", som ingen pat kunne få hos moderen, så Rigmor flaskede den op og den blev så kælen, at den fulgte hende overalt.

En gang vi havde gæster og gik en lang tur ud af engvejen var Trunte med, men så pludselig stod den og vejrede og så strøg den pludselig hjemad i fuld fart, da den opdagede at Rigmor ikke var med.

Trunte kom aldrig i vores eget saltkar!

Efter 22 år på Agathelund, var jeg efterhånden blevet 61 år og i 1990 overtog Thorkild og Karin ejendommen og Rigmor og jeg flyttede til Løvel, Engvej 6.

Så gik Rigmor på forskellige kurser som almuemaling, kjolesyning m.m. og jeg til billedskæring, og jeg sidder stadig og snitter i træ, men desværre alene.

Det var for ca. 1 ½ år siden, den 23.10.2008 at Rigmor døde, men heldigvis kom hun ikke til at lide i mange dage. Ja kun timer, og vi havde endda sådan glædet os til at vi kunne fejre diamantbryllup 3 uger senere og indbydelserne var sendt ud, så det blev en helt anderledes højtidelighed.

Anders Kallestrup, Engvej 6, Løvel

P.S.

Hermed disse linjer som en tak fra en indvandrer til naboer og venner og med håb om at nogen vil fortsætte; f.eks. et par halvgamle indfødte som Sigvald Bust og Gunner Vesterby, der ved meget mere end mig.

Måske nogen ville medvirke til at få den gamle vej langs med engen fra Agathelund til Løvel Vandmølle gjort farbar igen. Den ville blive eftertragtet af mange motionister.

Man vil bl.a. bemærke, at der er lavet en tunnel så Vesterbys kvier uhindret kan fortsætte helt ud til Skals Å.

Den er lavet af P. Vesterby. "Vær venlig Johannes at få undersøgt om din bedstefar havde søgt om byggetilladelse". Han havde i hvert fald ikke spurgt sin nabo Chr. Christiansen som om aftnen i den våde cement ridsede: "60 cm. for høj og burde nedrives"!

Nu da vi er ved Chr. Christiansen, hans far Niels Christiansen på Dalbækgård byggede nyt stuehus i 1912 og ved den lejlighed blev der indmuret en flaskepost, som dukkede op da Signe og Torben Hougaard hakkede en mursten ud for at kunne hulmursisolere.

Her er flaskeposten indscannet med den nøjagtige tekst:

År 1912
Lod. Niels Christiansen
og Hustru Thormine Jensen
dette Hus bygge. Givt gives
at den maa blive som
og dens Efterkommers til
Gavn og glæde.
Hermed i indfoder af Murens
Christian Vindestrups Skals
Tømmerarbejdet af Niels Hansen de
Tøkket af Sementstøber Jensen de
Faradestenen leveres af Larsen Skarup
Hornum, Foghv. Tømret af
Ambrosius Skals

gaardens skattekort Nr. 1 af stue
blev kjøbt af Fr. Hjørregård af
Jordal. 1896 til Larsen Nielsen
som solgte den den 1898 til
Peder Christian Nielsen Hjørregård
for 900 Rigsdaler eller 1800 kr.
År 1890 af stades gaarden til
Niels Christiansen for 8000 kr.
År 1901 bygges der en Herred
m. m.
Givet skjønnen os for
J.D. og Vold

("oversættelse" på næste side).

(Forside / side 1)

Aar 1912 Lod Niels Christiansen og Hustru Thomine f. Jensen Dette Huus bygge. Gud give at den maa blive Dem og Deres Efterkommer til gavn og glæde.

*Murarbejdet udførtes af Muremester Christian Vindstrup, Skals.
Tømmerarbejdet af Niels Hansen, do
Tækket af Cementstøber Jensen, do
Fasadestenen leveredes af Søren Skaarup, Hvornum Teglværk.
Tømmeret af Ambrosius, Skals*

(Bagside / side 2)

*Gaarden Matrikel Nr. 1 af Aastrup blev kjøbt af Fr. Bjerregaard af Sødal 1846 til Søren Pedersen som solgte den aar 1848 til Peder Christian Nielsen Kjærsgaard for 900 RigsDaler eller 1800 Kr.
Aar 1890 afstodes Gaarden til Niels Christiansen for 8000 Kr.
Aar 1901 bygdes der en Kørelade m.m.*

Gud skjærmer os for Ild og Vold.